

Asia: VN/1364/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettynä lausuntona hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030 Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Sanna Marinin hallituksen tavoite on nostaa Suomen tki-rahoituksen tasoa siten, että se vastaa 4 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2030. Rahoituksen rakenteen halutaan säilyvän nykyisen kaltaisena siten, että 2/3 tulisi yksityiseltä sektorilta ja 1/3 julkiselta sektorilta. Tavoitteen saavuttamiselle on siten täysin keskeistä, että yritysten suora oma panostus tki-rahoituksen kasvuun jatkuu samalla kun julkisen sektorin rahoitusta nostetaan.

Yksityisen sektorin ja yritysten t&k-menoihin valtio ei voi suoraan vaikuttaa. Lakiesitys sitouttaakin vain valtiota rahoituksen ennustettavaan kasvattamiseen jättäen budjettivallan eduskunnalle. Lakiesityksen tavoitteeksi on asetettu valtion rahoituksen nostaminen 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Esityksessä on kuitenkin varaus sille, että jos yksityiset t&k-menot eivät kasva samassa suhteessa kuin valtion rahoitus tietyllä ajanjaksolla, voidaan valtion rahoitusta muuttaa tai uudelleen kohdentaa.

Tällä lakiesityksellään hallitus toimeenpanee parlamentaarisen tki-työryhmän esittämän rahoituksen sitovuutta voimakkaasti lisäävän t&k-rahoituslain. Samalla rahoituksen ennakoitavuutta täydentämään annetaan lakisääteinen kehyskautta pidempi t&k-rahoituksen suunnitelma.

Metsäteollisuus ry kannattaa julkisen tki-rahoituksen pitkäjänteisyyden ja rahoituksen tason kasvattamista nykyisestä. Valtion rahoituksen osuus on Suomessa alle EU:n ja OECD-maiden

keskiarvon. Lisäksi julkisen rahoituksen ennakoimattomuus on todettu yhdeksi Suomen tki-järjestelmän heikkoudeksi.

Metsäteollisuus pitää hallituksen 4 prosentin kokonaistavoitetta Suomelle kuitenkin kovana ja talouden kehitys sekä näkyvä huomioiden osin myös epärealistisena. On jokseenkin epätodennäköistä, että valtion osuutta pystyttäisiin nostamaan lineaarisesti ja katkeamatta vuosittain vaaditulle tasolle siten, että kaksi kolmasosaa tki-panostusten kokonaisrahoituksesta tulisi kasvaen yrityksiltä. Tähän vaikuttaa muun muassa suhdannevaihtelukehitys kansantaloudessa sekä erilaiset kansainväliset shokit sekä tekemättömät kasvuja edistävät julkiset rakenneuudistukset, joilla on merkittävä vaikutus talouskehitykseen Suomessa. Tämän vuoksi on hyvä, että laissa on jätetty varaus menojoustolle.

Keskeisissä kilpailijamaissamme tki-tavoite on tyypillisesti kolme prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä on myös EU:ssa tavoitetaso. Vastaavantyyppistä sitovaa rahoituslakia, jota Suomeen nyt esitetään, ei lain perusteluissa näytä löydetyn vertailumaissa.

Metsäteollisuus kiinnittää huomiota myös siihen, että valtion t&k-rahoituksen lisääminen nykyennusteen mukaan arviolta 1,8 miljardilla eurolla vuosina 2024-2030 kasvattaisi valtion talouden alijäämää, jos muita menoja ei vähennetä tai tuloja vastaavasti lisätä. Valtion t&k-menojen kasvattaminen ei lisäisi talouskasvuja ja verotuottoja niin paljon, että se rahoittaisi itsensä takaisin lyhyellä aikavälillä. Lisäksi rahoituksen lisäämisen kasvuvaikutus riippuu siitä, miten se on kohdennettu.

Lain valmistelussa ei ole määritelty miten kasvavat menot rahoitetaan. Hallituksen on pikimmiten pohdittava kuinka se rahoittaa kasvavat menot, jos se viedään ehdotuksen mukaisesti läpi. T&K-rahoituslaki vaatii toteutuessaan todennäköisesti veronkorotuksia, jonka kohteeksi joutuu korotettujen verojen myötä tätäkin kautta yritykset ja teollisuus. On lisäksi ilmeinen riski, että t&k-rahoituksen valtion osuuden kasvattamista haetaan lyhyellä aikavälillä muista yrityksille, elinkeinoelämällä ja teollisuudelle tärkeistä instrumenteista ja erilaisia elinkeinopoliittisia instrumentteja asetetaan siten jälleen hedelmättömästi vastakkain. Tämän vuoksi metsäteollisuus peräänkuuluttaa tässäkin yhteydessä yli hallituskausien ulottuvaa teollisuuspoliittista strategiaa, jotta lyhyen ja pitkä aikavälin kilpailukykyyn ja talouskasvuun liittyviä edellytyksiä Suomen houkuttelevuuden lisäämiseksi yritysten sijaintipaikkana Euroopassa voitaisiin parantaa.

Metsäteollisuus näkee, että vaikka lain perusteluissa on aivan oikein todettu, että tki-toiminnan panostuksilla voidaan tukea yritysten uusien innovaatioiden syntymistä ja talouden pitkän aikavälin kasvuja tuottavuutta lisäämällä, valtion t&k-rahoituksen vaikutukset tuottavuuteen eivät tutkimusten mukaan ole yksiselitteisiä. Julkisten tki-menojen kasvattaminen ei yksinään riitä innovaatiojärjestelmän puutteiden korjaamiseksi tai tuottavuuden ja talouskasvun kiihdyttämiseksi merkittäväällä tavalla.

Suomen talouskasvu- ja tuottavuuskehitys laahaa muita Pohjoismaita jäljessä ja hyvinvointikehitys erkaantuu. Suomessa ei nykyisellä tki-politiikalla tai muilla talous- tai elinkeinopoliittisilla instrumenteilla ole onnistuttu luomaan riittävästi sellaisia tuloksia, joita Suomi tavoittelee. Suomen innovaatiojärjestelmän tavoitteena tuotosten aikaansaaminen ja kaupallistaminen sekä skaalaaminen kannattavaksi liiketoiminnaksi on vähäinen ja siihen olisi saatava uutta painotusta myös laissa esitetyn rahoitussuunnitelman kautta.

Viime vuosina on ollut nähtävissä yritysten tki-panostusten siirtymistä Suomesta ulkomaille. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomen toimintaympäristön kansainvälisestä kilpailukyvyystä yrityksille on huolehdittava, jotta uutta ja kasvavaa liiketoimintaa saataisiin Suomeen. Muussa tapauksessa riski tki-pohjaisten liiketoimintojen ja niihin liittyvien fyysisten teollisten investointien valumisesta Suomesta ulkomaille kilpailukykyisempiin ympäristöihin toteutuu. Tällöin Suomelle jää t&k-menojen osalta pahimmillaan vain veronmaksajan rooli.

Heiskanen Jenni
Metsäteollisuus ry